

Arealnormer for nye skolebygg 2014

Innhold

1. Innledning

2. Bakgrunn

2.1 Om arealnormer for skolebygg

2.2 Sentrale og lokale rammebetingelser

2.2.1 Opplæringsloven

2.2.2 Kunnskapsløftet

2.2.3 Universell utforming

2.2.4 Plan og bygningsloven

2.2.5 Arbeidsmiljøloven

2.2.6 Forskrift om miljørettet helsevern i barnehager og skoler m.v.

3. Fleksible skoleanlegg

3.1 Pedagogiske premisser

3.1.1 Fellesskap og tilhørighet

3.2 Fleksible skoleanlegg

3.2.1 Arealene i et fleksibelt skoleanlegg

3.2.2 Uteområder

3.3 Samlokalisering med kultur, idrett o.l.

3.4 Brukermedvirkning

4. Arealnorm 2014 – funksjonsbeskrivelser

4.1 Samlingsareal

4.1.1 Allrom

4.1.2 Kantine

4.2 Generelt læringsareal

4.2.1 Læringsarealer

4.2.2 Elevgarderober og toaletter

4.2.3 Nærlager

4.3 Spesielt læringsareal

4.3.1 Bibliotek

4.3.2 Musikk, dans og drama

4.3.3 Kunst og håndverk

4.3.4 Naturfag/Realfag

4.3.5 Mat og helse

4.3.6 Idrettsareal

4.4 Personal- og administrasjonsareal

4.4.1 Administrasjonsareal

4.4.2 Lærerarbeidsplasser

4.4.3 Møterom

4.4.4 Personalrom

4.4.5 Personalgarderober og toaletter

4.4.6 Skolehelsetjenesten

4.5 Drifts- og vedlikehold

4.5.1 Vaktmester

4.5.2 Renholdssentral og bøttekott

4.5.3 Tekniske rom

4.5.4 Lagerrom

5. Arealprogram

1. Innledning

Målsetting:

Nye skoler skal tilrettelegges for et mangfold av lærings situasjoner og arbeidsmetoder for å gi alle elevene i Stavangerskolen muligheter for tilpasset opplæring.

Stavangerskolen er en møteplass der alle barn og unge skal få kunnskaper og utvikle sine ferdigheter, holdninger og verdier.

Stavangerskolen skal gi alle elever utfordringer og mestringsopplevelser. Videre skal skolen legge grunnlaget for et godt liv, videre utdanning og aktiv deltakelse i samfunnet og arbeidslivet. Elevgruppen er mangfoldig og sammensatt. Dette skaper variasjon både i klassen og på skolen. Variasjonen skal til vanlig ivaretas innenfor klassens rammer på den enkelte skole.

Stavangerskolen er bygget på fem fundament som alle skal utvikles, foredles og forbedres kontinuerlig. De fem fundamentene er:

1. Kvalitetsplaner med klare målsettinger
2. System for oppfølging av skolene
3. Planer for kompetanseutvikling hos de ansatte
4. Ressursfordelingsmodeller
5. Planer for bygg og uteområder

Nasjonale og kommunale føringer tilsier større grad av inkludering av alle elever i de ordinære grunnskolene i årene framover. Dette må også ivaretas i «morgendagens skole». Skal elevens variasjon og mangfold ivaretas innenfor den enkelte skole og innenfor den enkelte klasse, vil dette gi «føringer» for hvordan byggene og uteområdene skal utformes. Skoleeiers og brukernes elev- og lærings syn vil også gi føringer for utformingen av skoleanleggene.

Aktive elever krever en annen type skole enn en hvor det forventes at elevene sitter stille, på «rad og rekke», og lytter til lærerens undervisning. Skal elevene være aktive i sin læring, krever dette en annen utforming av læringsarealene. Dette gjelder også uteområdene. Videre er det ønskelig at fellesarealer fungerer som gode møtesteder.

Arealnormer for nye skolebygg i Stavanger ble sist vedtatt i 1999. Stavanger kommune skal fortsatt rehabilitere eksisterende skolebygg. Samtidig vil det i årene framover være behov for å bygge flere nye skoler på grunn av elevtallsveksten. Det er derfor rett tidspunkt for å se på «morgendagens Stavangerskole».

Arealnormer for nye skolebygg 2014 setter standard for størrelsen på framtidige skoler. Normen vil både danne grunnlaget for kommunens budsjettering og bli brukt ved prosjektering av nye skoler. En helhetlig strategi ved oppføring av nye skoleanlegg og rehabilitering av eksisterende skoler innebærer følgende:

- Ved nybygg bygges skoleanlegg i henhold til *Arealnormer for nye skolebygg 2014*
- Ved rehabilitering av skoleanlegg legges *Arealnormer for nye skolebygg 2014* til grunn for nøktern rehabilitering så langt det lar seg gjøre
- Ved rehabilitering oppgraderes skolens uteområder, slik at skolebygget og utearealene utgjør et helhetlig læringsmiljø

2. Bakgrunn

2.1 Om arealnormer for skolebygg

Det finnes ingen nasjonale arealnormer for skolebygg. Flere kommuner har opp gjennom årene henvendt seg til Stavanger og benyttet våre arealnormer som grunnlag for utvikling av egne standarder.

De arealnormene for nye skolebygg som brukes i dag, ble vedtatt av Stavanger formannskap i 1999. Siden den tid har både samfunnet og skolen endret seg. Med innføring av Kunnskapsløftet i 2006 fikk vi en ny læreplanreform for grunnskolen. I tillegg har det kommet nye krav til arbeidsareal for ansatte og nye regler om universell utforming av offentlige bygg. Alt dette gjør at rådmannen nå ser behov for å fornye dokumentet som angir arealnormer for nye skolebygg i Stavanger.

I forbindelse med innføringen av reform 2006 igangsatte rådmannen en utredning av Kunnskapsløftets innhold sammenholdt med Stavanger kommunes skolebygg.¹ I rapporten ble følgende forhold vektlagt i forhold til å optimalisere de pedagogiske forholdene ved gjennomføring av reform 2006:

- *Fleksible romløsninger – kunne åpne opp mellom baserom og utnytte fellesarealer til ulike formål*
- *Ivareta behovet for grupperom*
- *Arealer for å samle hele/større deler av elevmassen til ulike arrangementer*
- *Arealer som kan brukes til elevkantine*
- *Arealer til naturfag på barnetrinnskoler*
- *Kontorarbeidsplasser for lærere i nærheten av undervisningsarealene*
- *Møteromsarealer*
- *Tilrettelegging av arealer for nærmiljøaktiviteter på ettermiddags-/kveldstid*

Rektorene ytret den gang ønske om å øke noen av arealene i eksisterende arealnorm:

- *Baserom tilsvarende 2,5 kvm pr. elev for å kunne ivareta fleksibilitet og undervisningsmetoder*
- *Kontorareal til ledere må ta høyde for mer enn 2 skoleledere og SFO-leder*
- *Elevene må ha tilgang på datautstyr både i ordinære undervisnings- og spesialrom*

Bergen kommune vedtok i 2010 nye arealnormer for skolebygg.² Rådmannen har hatt stor nytte av å bruke Bergens skolebruksplan i forbindelse med revisjon av arealnormene fra 1999. Rådmannen har også benyttet deler av tekstmaterialet fra Bergen kommunes skolebruksplan i dette dokumentet.

2.2 Sentrale og lokale rammebetingelser

2.2.1 Opplæringsloven

Barn i skolepliktig alder har, ifølge opplæringsloven, rett til et godt fysisk og psykososialt miljø som fremmer helse, trivsel og læring. Dette er regulert i opplæringslovens § 9a-2: *Det fysiske miljøet*. Skolene skal planlegges, bygges, tilrettelegges og drives slik at det blir tatt hensyn til tryggheten, helsen, trivselen og læringen til barna.

¹ Stavanger bystyre 2007, Prosjekt 4743, Reform 2006, Implementering av «Kultur for læring»

² Skolebruksplan 2010 – 2024, Bergen kommune

2.2.2 Kunnskapsløftet

Kunnskapsløftet er reformen i grunnopplæringen som trådte i kraft i 2006. Reformen førte til en rekke endringer i skolens innhold, struktur og organisering. Et overordnet mål for reformen er at alle elever i norsk skole skal utvikle grunnleggende ferdigheter og kompetanse, slik at de kan delta aktivt i kunnskapssamfunnet. Prinsipper for opplæring tydeliggjøres i læringsplakaten. Her fremkommer det blant annet at skolen skal gi alle elever like muligheter til å utvikle sine evner og talenter individuelt og i samarbeid med andre, og at skolen skal fremme tilpasset opplæring og varierte arbeidsmåter. Dette betinger at skolebyggene tilrettelegges og bygges på en slik måte at det muliggjør varierte læringsformer etter intensjonene i Kunnskapsløftet.

2.2.3 Universell utforming

Universell utforming er en strategi for planlegging og utforming av produkter og omgivelser for å oppnå et inkluderende samfunn med full likestilling og deltakelse for alle. Prinsippet om universell utforming er lovfestet i *Diskriminerings- og tilgjengelighetsloven*, som trådte i kraft 1.januar 2009. Loven omfatter skolens plikter til å sikre universell utforming i tråd med lovverket.

Nasjonale føringer som fremkommer i regjeringens handlingsplan for universell utforming, krever at det ved planlegging av fremtidige skolebygg og større rehabiliteringer sørges for at skolebyggene som prosjekteres, blir universelt utformet. Universell utforming ivaretas i skolebyggingsprosjektene i Stavanger.

2.2.4 Plan og bygningsloven

Plan og bygningsloven med tilhørende byggeforskrift inneholder omfattende krav til det fysiske miljøet. Ny plan og bygningslov trådte i kraft 1.juli 2010. Lovverket kommer spesielt til anvendelse i sammenheng med planlegging og oppføring av nye skolebygg og rehabilitering av eksisterende bygg.

2.2.5 Arbeidsmiljøloven

De ansatte sine miljøkrav er ivaretatt gjennom Arbeidsmiljøloven. Arbeidstilsynet fører tilsyn med at loven etterfølges. Ved bygging av nye skoleanlegg er det viktig at en legger til grunn de retningslinjer som loven og tilhørende forskrifter legger opp til. Dette gjelder blant annet kontorarbeidsplasser for lærere, forholdene for administrasjonen, samt alle personalfasiliteter i anlegget.

2.2.6 Forskrift om miljørettet helsevern i barnehager og skoler m.v.

Forskriften inneholder krav til det fysiske og sosiale miljøet, og stiller krav til blant annet ansvarsforhold, internkontroll, plikt til opplysning og informasjon, tilsyn, sanksjoner og klage. Formålet med forskriften er å bidra til at miljøet i barnehager og skoler fremmer helse, trivsel og gode sosiale og miljømessige forhold samt forebygger sykdom og skade. Forskriften forutsetter at det enkelte skoleanlegg skal godkjennes, også nye skoler.

Elever skal oppleve et godt arbeidsmiljø fritt for mobbing, vold og rasisme. Derfor skal:

- det velges transparente løsninger som gir dagslys, innsyn, utsyn og oversiktighet
- garderobearealer være oversiktlige
- toalettene desentraliseres
- utearealet være oversiktlig, men også gi muligheter for sosialisering i mindre grupper i avskjermede soner
- utearealet stimulere og inspirere til fysisk aktivitet

Ved planlegging av skolebygg skal det foretas risikovurdering i forhold til mulige trusselsituasjoner.

3. Fleksible skoleanlegg

Skolens lærere er den viktigste faktor for utvikling av elevenes læring og utvikling. Samtidig skal skolebygget danne rammen for et godt arbeidsmiljø og ha et godt inneklima, og ikke minst skal skolebygget være fleksibelt slik at det kan romme de arbeidsformene pedagogikken krever. Skolebyggets fysiske rammer skal avspeile og understøtte skolens pedagogikk.

Erfaringsmessig har nye skoleanlegg og rehabiliterte skolebygg en funksjonstid på 40 år. Det er derfor viktig å bygge skoler som har fleksible arealer for et mangfold av lærings situasjoner. Det må legges til rette for bruk av varierte læringsstrategier og arbeidsmetoder. Målet er å gi alle elever best mulig tilpasset opplæring. Skoler med fleksible arealer gir også muligheter for både styrking, endring og utvikling av pedagogisk praksis.

De påfølgende avsnittene gir en kort redegjørelse for pedagogiske premisser som ligger til grunn for Stavanger kommunes valg av skoleanlegg med fleksible arealer, samt hva som kjennetegner skoler med slike arealer.

3.1 Pedagogiske premisser

Kunnskapsløftet har videreført behovet for et læringsarbeid i skolen som benytter et mangfold av organiseringsmåter, varierte arbeidsmetoder og ulike læringsarenaer, slik at målet om tilpasset opplæring kan nås. Dette stiller krav til det fysiske læringsmiljøet i skolen, og til at skolens fysiske miljø har arealer som er fleksible og tilrettelegger for denne type læringsarbeid.

Begrunnelsene for å bygge fleksible arealer ligger blant annet i kunnskap om hvordan læring foregår når det gjelder:

- *Variasjoner i elevers tenkemåter, forståelsesrammer og læringsstiler*
- *Nødvendigheten av et mangfold av læringsarenaer som muliggjør differensiering og tilpasset opplæring*
- *Organisering og arbeidsformer i skolen*

3.1.1 Fellesskap og tilhørighet

I skolen skal elevene møte utfordringer de kan mestre både på egenhånd og sammen med andre. Skoleanleggene skal derfor både gi muligheter for individuelt fokus og tilrettelegge for fellesskap og gi tilhørighet for elevene. Det sosiale fellesskapet gir positive effekter for elevenes faglige læring, og organiseringen av elevene skal ivareta deres behov for sosial tilhørighet.

I opplæringa skal elevane delast i klassar eller basisgrupper som skal ivareta deira behov for sosialt tilhør.

For delar av opplæringa kan elevane delast i andre grupper etter behov. Til vanleg skal organiseringa ikkje skje etter fagleg nivå, kjønn eller etnisk tilhør.

Klassane, basisgruppene og gruppene må ikkje vere større enn det som er pedagogisk og tryggleiksmessig forsvarleg

Opplæringslova § 8-2

Alle elever tilhører en basisgruppe/klasse med en kontaktlærer, der kontaktlæreransvaret er koblet direkte til basisgruppen og de elevene som er der. I følge opplæringsloven skal en så stor andel av opplæringen skje i klassen at elevenes grunnleggende behov for sosial tilhørighet ivaretas der.

Samtidig som elevenes sosiale tilhørighet klart skal forankres i basisgruppen, vil organiseringen gjennom dagen og skoleåret bestå av flere organiseringsformer enn basisgruppen.

Basisgrupper kan inngå i et større fellesskap som gjør det mulig å dele inn i større eller mindre grupper etter behov, der et lærerteam har felles ansvar for et slikt større elevfellesskap.

Ulike organiseringsformer finner sted uavhengig av hvordan skolens fysiske miljø er utformet. Men i et skoleanlegg med fleksible arealer, ligger det bedre til rette for organisering i ulike gruppestørrelser. Dette er i tråd med prinsippene i *Kunnskapsløftet*, som legger opp til fleksibilitet og organisatorisk differensiering for å målrette innsatsen for den enkelte elev.

3.2 Fleksible skoleanlegg

Rehabilitering og utbygging av skoleanlegg i Stavanger utformes som *fleksible skolebygg*.

Læringsarealene vil utformes med utgangspunkt i base-/klasseromsarealer. Det legges samtidig til rette for varierte gruppestørrelser, bruk av ulike læringsstrategier og arbeidsmetoder - alt etter hva som fremmer det pedagogiske arbeidet og læringen for den enkelte elev.

Skolebyggene planlegges både med større og mindre rom, allrom og spesialiserte rom, arealer for ro og konsentrasjon og arealer for aktivitet og utfoldelse. Skoleanlegget skal også være fleksibelt i den forstand at framtidige endringer og utvikling av pedagogisk praksis kan fanges opp av bygget.

I tillegg til at arealene må være tilrettelagt for varierte gruppestørrelser og varierte arbeidsmetoder, må de tilrettelegges for *tverrfaglig arbeid*. Opplæringen skal ta utgangspunkt i elevenes erfaringsbakgrunn. Denne er for en stor del tverrfaglig. Arealene må derfor legge til rette for samarbeid mellom fagene og fleksibel bruk av arealene - både de generelle og spesielle læringsarealer. Dette innebærer at arealene planlegges med *generalitet*, slik at de er egnet til flere typer aktiviteter og muliggjør ommøbleringer og omgruppering på en enkel måte, og slik at fremtidige endringer i pedagogikk og læreplaner kan fanges opp i byggene uten for store bygningsmessige endringer. Nye element i *Kunnskapsløftet* som utdanningsvalg og teknologi/design, aktualiserer dette ytterligere. Det samme gjør ønsket om elevaktive arbeidsmåter, tilpasset opplæring og elevbedrift.

Generalitet er også nødvendig for å tilrettelegge for *sambruk*. Sambruk er en viktig forutsetning for at arealene skal utnyttes på en effektiv måte. Flere av skolens rom, som for eksempel kjøkken, verksteder, allrom og gymsal/idrettshall skal tilrettelegges for sambruk.

Prosjektering av nye skoleanlegg må ses i sammenheng med bydelens behov for eksempelvis idrettsanlegg og ulike bydelsfunksjoner, slik at vi får en mest mulig optimal bruk av investerte midler.

MORGENDAGENS SKOLE – INNSPILL FRA REKTORGRUPPEN

I forbindelse med revisjon av arealnormer for skolebygg holdt rådmannen i mai 2013 et dialogmøte med rektorene under overskriften «Morgendagens skole». Hensikten var å få fram momenter som bør ivaretas ved fremtidige rehabiliteringer av eksisterende skoler og ved bygging av nye skoleanlegg.

Rektorene er opptatt av at fremtidige grunnskolereformer fordrer skoleanlegg som er fleksible, og som har funksjonelle læringsarealer av variert størrelse. Utearealene ses på som en integrert del av læringsmiljøet. Skoleanlegget skal by elever og besøkende på opplevelser både i forhold til estetikk og kunst. Samtidig skal skolebyggene skal være miljøvennlige og universelt utformet.

Skolene skal benyttes til undervisningsformål på dagtid og samtidig fungere som attraktive nærmiljøsentre på ettermiddags- og kveldstid. Høy utnyttelsesgrad krever at skoleanleggene har god bygningsteknisk kvalitet. Samtidig må vedlikeholdet være av et slikt omfang at skoleanleggenes standard og kvalitet opprettholdes.

Ved utbygging av skoleanlegg bør det vurderes om den bydelen og levekårssonen skolen ligger i krever spesiell utforming for å imøtekomme spesifikke behov i nærmiljøet. Punktene under er en oppstilling av ulike ønsker skolelederne har til fremtidige skoleanlegg.

Arealer

- Aula for samling av elever til ulike opptrekk, samlinger etc. myldreareal
- Egen elevkantine, egnede fasiliteter for levering av mat
- God plass til skolebibliotek
- SFO/Heldagsskole – egne arealer i tillegg til sambruk
- Store garderobes for små elever (mye skiftetøy)
- Arealer til andre brukergrupper - kulturskole, idrett o.l.
- Avlukker for hver elev ved dusjing (hindre mobbing)
- Blanding av små og store arealer og solide skillevegger/foldedører
- Mange grupperom - ivareta elever med behov for spes.undervisning/særskilt norsk
- Økt kontorareal (flere ansatte i ledelse)
- Areal for møterom
- Ansatte trenger egen arbeidsplass, samarbeids- og møteplasser
- Lydtett rom for testing av elever
- Desentralisering krever flere kopirom, rommelig arkiv
- Flere toaletter til kvinnelig ansatte
- Garderobe for ansatte i SFO i nærhet av base
- Rommelige lagerlokaler for skole
- Lagerløsninger for leietakere
- Arealer til eget datarom utgår

Funksjonalitet

- Skjermmede rom, «stille soner» – flere barn med behov for skjerming
- Egnede rom til valgfag på u-trinnet
- Avskjermet møterom
- Vurdere grad av transparens (innsyn/utsyn)
- Foldevegger av høy kvalitet (enkel i bruk)
- Røropplegg/kabling/ventilasjon tilrettelagt for fremtidige rom-/bruksendringer
- Transparente løsninger må balanseres med støydempende tiltak
- Stenge av soner for utleie på kveldstid
- Egen plass for tilsynsvakt med god oversikt
- Hvordan ivareta sikkerhet (kidnapping, tyveri etc.)
- Nedgravde bosscontainere
- God bosshåndtering i bygget

Utstyr

- Smartboard i alle undervisningsrom – event. lerret/ kanon
- Mulighet for bruk av data/pc i alle undervisningsarealer – kablet/trådløst
- Mulighet for blending

Utearealer

- Uteanlegg som «klasserom» - naturfag ute
- Arealer som fremmer elevers fysiske aktivitet
- Tilpasses elever med spesielle behov - soner med mindre støy og færre barn til stede

3.2.1 Arealene i et fleksibelt skoleanlegg

Arealene i *Arealnormer for nye skolebygg 2014* er inndelt i følgende kategorier:

- Samlingsareal
- Generelt læringsareal
- Spesielt læringsareal
- Personal- og administrasjonsareal
- Drift- og vedlikehold

Samlingsareal skal ivareta behovet for å kunne samle skolens elever og ansatte til ulike arrangementer. I tillegg er dette arealet en viktig sosial arena, en uformell møteplass for voksne og elever i løpet av skoledagen. Samlingsarealet består i hovedsak av allrom og kantine. I tillegg kommer andre funksjoner som lokaliseres inntil for å bidra med sambruksareal. Utformingen av samlingsarealet er viktig for at skolen skal være attraktiv som et ressurs- og kultursenter også for lokalmiljøet. Arealet bør plasseres sentralt, og sammen med inngangssonen være skolens ansikt utad.

Generelt læringsareal skal være med å ivareta behovet for fleksibel organisering og varierte arbeidsmetoder. I dette området finnes elevens hjemmeområde der basisgruppene/klassene har tilhold og området er utformet slik at det er mulig å inndele i ulike gruppestørrelser etter behov. Hjemmeområdet inneholder blant annet formidlingsrom og rom for elever med spesielle behov. Hjemmeområdene dimensjoneres ut fra hva som vurderes som et hensiktsmessig- elev og klassesall i det enkelte prosjekt.

Kategorien generelt læringsareal omfatter og elevgarderober og toaletter og SFO-base på barnetrinnet.

Spesielt læringsareal skal ivareta opplæringsbehov som det generelle læringsarealet ikke er utrustet for. Dette arealet er spesielt utformet til bruk for de praktisk estetiske fagene - men er også tenkt brukt i andre fag der arbeidsmåter gjør dette hensiktsmessig. Spesielt læringsareal er eksempelvis kjøkken, bibliotek, naturfag, musikk, dans, drama og formingsverksted.

Idrettsarealet skal ivareta behovet for areal til kroppsøving på grunnskolens ulike trinn. Arealet er dimensjonert ut fra skolens behov for idrettsareal og inneholder gymsal, garderober, apparatrom og lagerplass.

Personal- og administrasjonsareal skal dekke de behov skolen har for kontor-, møte-, pause- og personalarbeidsplasser. Personal- og administrasjonsareal skal tilrettelegges med tanke på å gi gode forhold for de voksne slik at de kan være til best mulig støtte for elevenes læring

Drift- og vedlikehold er areal avsatt til støttefunksjoner som er nødvendige for å drifte og vedlikeholde en skole. Arealene inneholder kontor og verksted for vaktmester, renholdsrom, tekniske rom og ulike lagringsareal.

En detaljert beskrivelse av de ulike arealkategoriene finnes i kapittel 4. Funksjonsbeskrivelsene er ment å angi retning for hvordan arealene i fleksible skoleanlegg tenkes utformet; en konkretisering av hvordan Stavanger kommune ser for seg skoler med fleksible arealer.

3.2.2 Uteområder

Fra statlig hold anbefales det at ved bygging av skoleanlegg søker å avsette tomteareal tilsvarende et mål pr. klasse/basisgruppe. I en tett befolket by som Stavanger vil det kunne være vanskelig å oppdrive tomtearealer av en slik størrelsesorden.

Ved flere utbyggingsprosjekter har Stavanger lagt til rette for en samlokalisering av skoleanlegg, idrettsarealer og nærmiljøanlegg. Dette vil være ønskelig også ved fremtidige utbygginger.

Skolenes uteområder må både inneholde en estetisk dimensjon i tillegg til at arealene skal stimulere til lek og bevegelse. Utearealet skal også kunne tas i bruk i undervisningen og som sådan utgjøre en læringsarena for elevene. Uterommet bør også tilpasses elever med spesielle behov ved tilrettelegging av soner med mindre støy og færre barn til stede.

3.3 Samlokalisering med kultur, idrett o.l.

Skolene skal benyttes til undervisningsformål på dagtid og samtidig fungere som attraktive nærmiljøsentre på ettermiddags- og kveldstid. Både aktiviteter som gjelder kulturskole, lag og organisasjoner, FAU, uorganiserte aktiviteter og skolens egen bruk på ettermiddag og kveld, gjør skolene til nærmiljøanlegg.

Rent praktisk betyr utlån av skolebygget til ulike formål på kveldstid at det må legges til rette for tilfredsstillende tilsynsordninger. Flere lag og foreninger vil i ha behov for lager hvor nødvendig utstyr og materiell kan oppbevares. Skoleanlegget bør kunne stenges av i soner for utleie på kveldstid.

3.4 Brukermedvirkning

Erfaringene viser at valg av planløsninger i et skoleanlegg griper dypt inn i den pedagogiske tenkningen og praksis på den enkelte skole. Utbygging på en skole er derfor noe langt mer enn et byggeprosjekt. Pedagogisk praksis i tråd med gjeldende læreplantenkning og utformingen av skolearealene må gå hånd i hånd. Utfordringen er å legge bedre til rette for et mangfold av læringsarbeid i mer varierte og fleksible arealer.

Rektor har ansvar for at det legges til rette for en god forankring i personalgruppen i forhold til pedagogiske prinsipper og arbeidsmåter som skal legges til grunn for valg av planløsninger.

Videre har rektor ansvar for at foresatte får nødvendig informasjon og involveres både i forkant av og underveis i byggeprosjektet.

4. Arealnorm-funksjonsbeskrivelser

Stavanger ønsker å bygge skoler med fleksible arealer. Dette er først og fremst forankret i de pedagogiske premissene - fleksible arealer legger godt til rette for varierte gruppestørrelser, læringsstrategier og arbeidsformer.

Skolebygget i seg selv gir ikke et bedre læringsutbytte, men hvis utforming og pedagogikk spiller på lag, vil et bygg med fleksible arealer legge forholdene godt til rette for å drive tilpasset undervisning.

Utnyttelse av bruttoareal

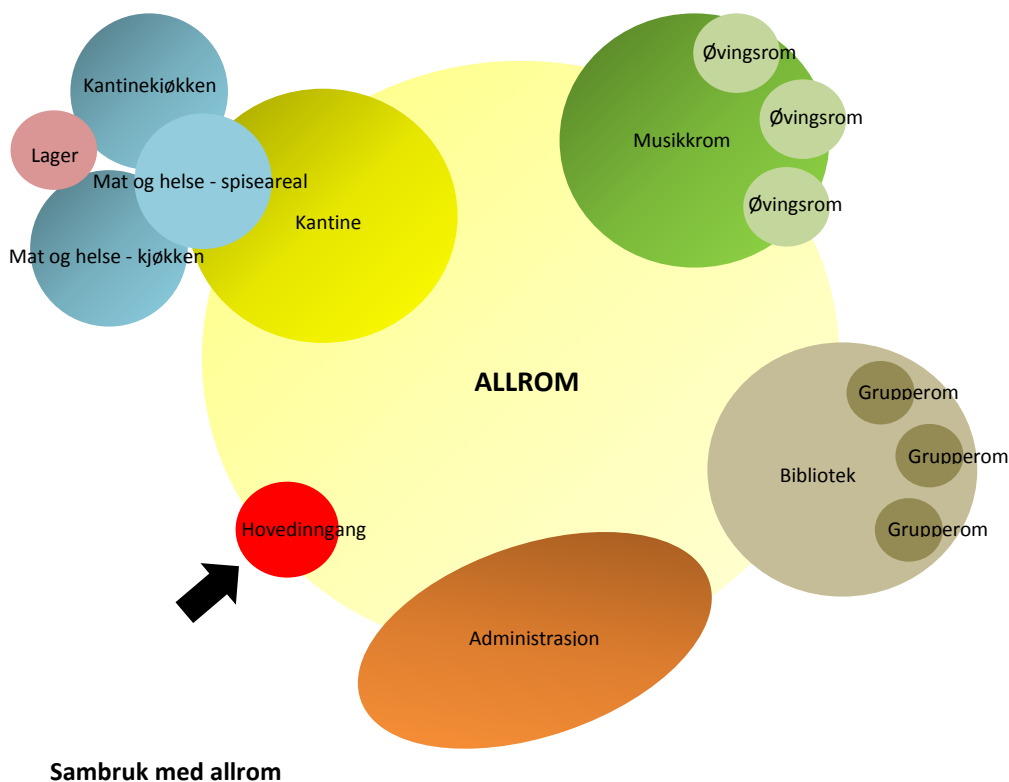
Skoleareal som ikke er en del av nettoarealet, eksempelvis gangareal, bør utnyttes. Gode sosiale møteplasser og tilrettelegging for trivsel skal prioriteres. Skoleanlegget skal ha både formelle og uformelle møteplasser. Det er i arealprogrammet ikke avsatt areal til uformelle møteplasser, men dette kan løses ved å legge til rette for møteplasser i utvidelsen av trafikkarealet.

I den påfølgende tekst beskrives skoleanleggets ulike arealkategorier. Disse samsvarer med de kategoriene som benyttes i kapittel 5 *Arealprogram*.

4.1 Samlingsareal

4.1.1 Allrom

Skoleanlegget skal ha en tydelig hovedinngang som leder inn til et allrom/ en aula. Allrommet skal være en sosial møteplass og et samlingsareal for hele skolen. I dette arealet skal det legges opp til en kombinasjon av sitte- og ståplasser slik at arealet er tilrettelagt for aktiviteter og presentasjoner i ulike fag, samlinger av større elevgrupper og gjennomføring av foreldremøter. Dette arealet bør ha god takhøyde og kunne lukkes ved arrangementer som kan være forstyrrende for resten av skolen.

Allrommet må tilrettelegges for bruk av funksjonelt lys- og lydanlegg av god kvalitet. Arealet til allrommet forutsettes løst gjennom sambruk med eksempelvis bibliotek, musikk, scene, kantine etc., og innenfor prosjektets totale ramme.

4.1.2 Kantine

Sentralt i anlegget kan skolen ha en kantine kombinert med allrommet. Heimkunnskapskjøkkenet bør plasseres ved kantine slik at utstyret der kan brukes til tilberedning og servering/salg av mat.

Kantine bør ligge slik til at den kan brukes i forbindelse med arrangementer også utenom skoletid. Det bør tilrettelegges med både garderobeløsning og toaletter i nærheten av dette fellesarealet.

4.2 Generelt læringsareal

4.2.1 Læringsarealer

Elevene deles inn i basisgrupper/klasser med en kontaktlærer. Flere basisgrupper har tilhold i et felles hjemmeområde. Hvert trinn kan ha sitt hjemmeområde, evt. sammen med årstrinnet over/under.

Hjemmeområdet er der eleven oppholder seg mest og har tilhørighet. Hjemmeområdet består av baserom, grupperom, formidlingsrom/ fellesareal, garderobe, toaletter og lager.

Hjemmeområdet skal ha:

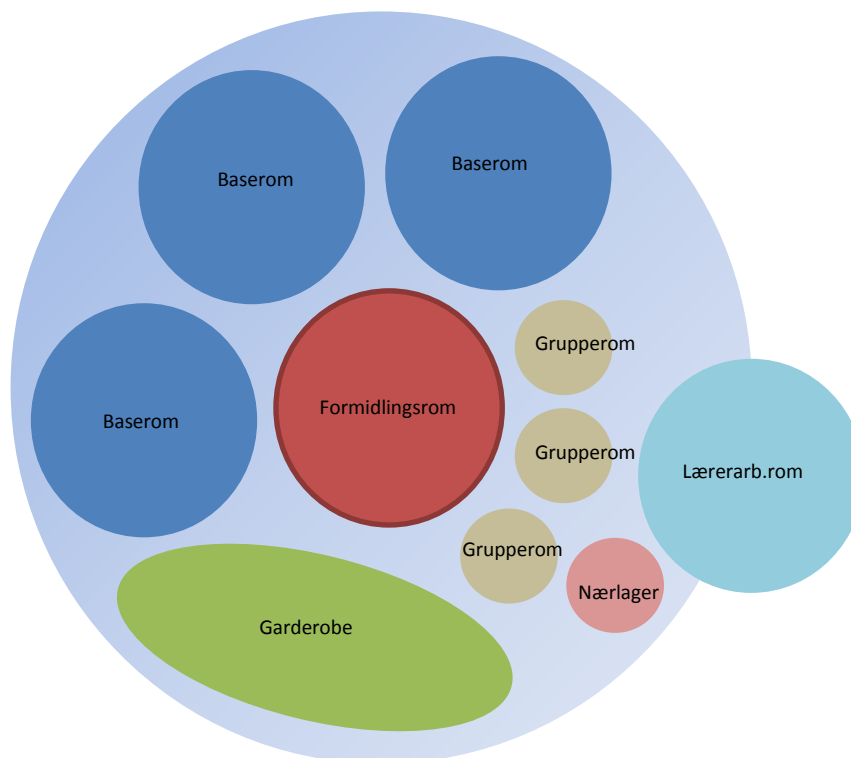
- Plass til formidling.
- Plass til samarbeid mellom elever.
- Plass til selvstendig arbeid.
- Plass til lesing, lesestol med bøker/oppslagsverk.
- Plass til å utforske.
- Veggplass til utstilling/opphenging av elevarbeider etc.

For å dekke inn disse funksjonene skal det i hjemmeområdet være rom av ulike størrelser, med ulik innredning og med varierende grad av skjerming. Skolen skal enkelt kunne tilpasse arealene til nye organisasjons- og læringsformer og det må være mulig å gjennomføre ulike læringsaktiviteter samtidig. Et eget areal til formidling bør være tilgjengelig i hjemmeområdet.

Internt i hjemmeområdet vil arealene være mulige sambruksarealer tilgjengelig for alle elevene tilhørende et hjemmeområde. Hjemmeområdet vil normalt ikke være det mest aktuelle til bruk for eksterne leietakere, fordi elevenes arbeider vil prege disse arealene. Likevel vil enkelte egnede formidlingsrom kunne leies ut hvis disse er anlagt med god atkomst for eksterne.

God akustikk er viktig for både elever og lærere i hjemmeområdet. Det skal foretas en grundig vurdering av mulig støyspredning i dette området, og det skal planlegges og innredes slik at forflytning mellom de ulike sonene i hjemmeområdet kan foregå uten at arbeidet forstyrres. Krav til dempning av lyd må vurderes opp mot andre krav i forhold til teamarbeid, sosial kontroll, kostnader og transparente løsninger.

Det skal generelt vektlegges stor grad av bygningsmessig fleksibilitet, slik at sambruk, ominnredning og flytting av vegger internt, ikke hindres av de tekniske løsningene. Foldevegger / skyvedører må være av høy kvalitet og enkle å bruke.

Hjemmeområde

Rom for elever med spesielle behov

I hjemmeområdet skal ett rom være tilrettelagt for elever med spesielle behov. Rommet skal kunne romme nødvendige hjelpemidler som hev/senkbenk ol. og bør ligge nær HCWC. Arealet inngår i generelt læringsareal og de årene det ikke er elever med spesielle behov, skal rommet kunne benyttes til andre formål, for eksempel grupperom eller lignende. Rommet må være lydtett for testing av elever og for elever med utagerende adferd.

SFO

Skolens lokaler skal være egnet til bruk også for SFO. Det forutsettes at SFO baserer virksomheten sin på sambruk med resten av skolen. Hjemmeområdet for 1.- 4. trinn er mest aktuelle som sambruksarealer med SFO, og skal derfor lett kunne avstenges fra øvrig skoleanlegg. Dette arealet bør legges med tilgang til utearealene.

I hjemmeområdet for 1.- 4. trinn må det tilrettelegges for lagringsareal forbeholdt SFO. Lageret skal brukes til oppbevaring av leker, materiell og utstyr til SFO.

Til matlaging og bespisning i SFO forutsettes det at heimkunnskapskjøkkenet og kantinen blir benyttet.

Kontorplass for SFO-leder skal i utgangspunktet være sammen med resten av administrasjonen og ledelsen ved skolen.

4.2.2 Elevgarderober og toaletter

Til hvert hjemmeområde skal det være garderober som plasseres sentralt. Det er viktig at garderoberne er synlige og oversiktlig, og utformes med tanke på å hindre uro og trengsel.

På barnetrinnet bør garderoberne ligge i direkte tilknytning til hvert hjemmeområde og deles i en våt sone, skitten sone og ren sone. På 1. - 4. trinn må det avsettes plass for oppheng av regntøy/vått yttertøy til både elever og ansatte. I tillegg må det avsettes plass til tørkeskap. I garderoberne anbefales en "bås" per elev med plass til yttertøy og sko. For småskolen anbefales det i tillegg et sittebrett foran hver garderobeplass. Garderoberne til småtrinnet skal ha sambruk med SFO.

På ungdomstrinnet kan garderobearealet samlokaliseres i nærheten av inngangen eller desentraliseres til hjemmeområdene. Garderoben bør plasseres i en åpen sone, tilrettelagt for sosial kontroll for å forhindre mobbing, tyveri og hærverk. Ungdomsskoleelevene skal ha låsbare skap med plass til yttertøy, sko og skolesekk. Skapene må ha god lufting.

Toalettene desentraliseres til garderoben/hjemmeområdet og fellesområdene. Ett av toalettene i hver etasje skal være HCWC og innredes med plass til høyderegulerbar stellebenk og dusj. Som prinsipp skal det kun benyttes egne toalettrom, ikke toaletter med skillevegger.

4.2.3 Nærlager

I nærheten av hjemmeområdet skal det legges til rette for et lite lager for lagring av undervisningsmaterieell og nødvendige tekniske hjelpemidler. Nærlageret bør ha plass til en kopimaskin.

4.3 Spesielt læringsareal

Spesielt læringsareal er å forstå som felles læringsareal for hele skolen. Dette er spesialutstyrte arealer som krever ekstra installasjoner og utstyr knyttet til naturfag, kunst og håndverk, mat og helse, musikk og kroppsøving.

Plasseringen og utforming av spesielt læringsareal skal sees i sammenheng med det øvrige arealet.

Med en gjennomtenkt modell for overlapp av funksjoner og sambruk av disse arealene er det mulig å få til et velfungerende, men samtidig arealeffektivt bygg. Det er hensiktsmessig at de spesialutstyrte arealene legges lett tilgjengelig for det alderstrinnet som benytter disse mest. Spesielt læringsareal kan med fordel ha godt innsyn, slik at aktivitetene er med på å skape et miljø som gjenspeiler mangfoldet av læringssituasjoner i en skole.

4.3.1 Bibliotek

Biblioteket er sentralt både som læringsverktøy og sosial møteplass. I skolens bibliotek skal elever og lærere hente inspirasjon og kunnskap gjennom litteratur og oppslagsverk, audiovisuelle og elektroniske medier. Her skal elevene også kunne søke etter lesestoff til fritidslesning og få hjelp og veiledning underveis. Biblioteket skal tilrettelegges for selvstudier, gruppearbeid og prosjektarbeid. Det skal være plass til utstillinger og ulike former for presentasjoner av/for elever.

Biblioteket skal ligge sentralt i skoleanlegget. Det bør være direkte tilgang til biblioteket fra allrommet samtidig som det plasseres i nær tilknytning til hjemmeområdene.

Gode akustiske forhold er viktig og biblioteket bør sonedeles. Aktiviteter som gir og tåler et høyere lydnivå, plasseres nærmest inngang eller i åpen forbindelse med skolens øvrige fellesarealer. Aktiviteter som krever mer ro og fordypning, bør legges til indre sone. Det bør være grupperom i tilknytning til biblioteket og låsbart bokmagasin til spesiell litteratur og audiovisuelt materiell og utstyr. Det skal tilrettelegges for at biblioteket kan være bemannet og kunne benyttes av elever utover ordinær skoletid.

4.3.2 Musikk, dans og drama

På skolene skal det tilrettelegges for at musikk kan inngå som en integrert del av arbeidet, men også som en mer spesialisert del av undervisningen. Spesifikt areal til musikk, dans og drama bør ligge i nærheten av, eller sammen med allrommet.

Musikk-, dans- og dramaarealet skal tilpasses aktiviteter som lytting, sang, spill og bevegelse. Slike aktiviteter kan bare i begrenset grad gjennomføres i hjemmeområdet. Arealet til musikk, dans og drama skal ha følgende funksjoner:

- Hovedrom
- Øvingsrom
- Lagerrom

Hovedrommet skal ha et større fritt gulvareal til bevegelsestrening og drama, større skoler kan dele arealet i to rom. Rommet bør ha demping i gulv og speil på en av veggene.

Øvingsrommene skal ligge i tilknytning til musikkrommet. Det bør være minst to grupperom /øvingsrom. Rommene må være tilstrekkelig lydisolert og et av dem bør tilrettelegges for å kunne brukes som digitalt lydstudio.

Lagerrommet skal ha plass for ømtålig utstyr som bl.a. instrumenter, kostymer og kulisser og kunne låses av fra resten av avdelingen.

Hele musikkarealet bør plasseres og utformes slik at det er mulig å dimme for lys og ha kontroll over lyd gjennomgang og akustikk.

4.3.3 Kunst og håndverk

Aktiviteter knyttet til kunst- og håndverksfagene kan gjennomføres delvis i elevenes hjemmeområder og delvis i spesielt tilrettelagte arealer.

Kunst og håndverksfagene skal dekke ulike behov – det omfatter bl.a. arbeid med tre, metall, leire, tekstiler, tegning og maling. Dette er aktiviteter som krever spesielt tilrettelagte arealer og et miljø som virker inspirerende og fremmer motivasjon og skaperglede. Det er viktig at kreativitet og kunstnerisk utfoldelse gjenspeiles i utformingen av kunst og håndverksarealene.

De ulike metodene som benyttes bør sees i en helhet slik at varierte materialer og hjelpemidler gjøres lett tilgjengelig. Området skal skille mellom støyende og mindre støyende aktiviteter og ta hensyn til behandling av støv og annen forurensning.

I avdelingen skal det etableres plass til arbeid med:

- Tekstil/tegning/maling
- Tre/metall/leire
- Overflatebehandling

Kunst og håndverksarealet bør ligge på bakkenivå og ha alle rom/verksteder samlet. I rommene bør det være areal og inventar for utstilling av elevarbeider og andre inspirasjonskilder. Utformingen må ta spesielt godt hensyn til elevenes sikkerhet. Aktivitetene i faget krever god tilgang til lagerplass, og det må være plass til låsbar oppbevaringsplass til elevarbeider. En elevplass i hvert verksted skal tilrettelegges for rullestolbruker.

Det skal være plass til 30 arbeidsplasser som er tilrettelagt for tegning, maling og bruk av symaskiner. Det skal være tilgang til strøm fra tak ved hver arbeidsplass som også må være forberedt for arbeid med digitale verktøy. Arealet må planlegges for store og høye bord med mulighet for skuffer/skap under. I arealet skal det være plass til skap og reoler for oppbevaring av elevarbeid og utstyr.

Verksted for tekstil/tegning/maling er avdelingens største rom. Fra dette storrømmet skal det være tilkomst til avdelingens andre verksteder. Utformingen av hele avdelingen må være slik at det er mulig å ha oversikt over verkstedene samtidig. Rommet skal innredes med tanke på å kunne utnytte areal langs vegger til utstilling av elevarbeider og under bord til oppbevaringsplass.

Verksted for tre og metall skal ha plass til ca 15 arbeidsplasser. Arealet kan eksempelvis innredes med plass til 8 høvelbenker (to grupper med fire benker med avtrekk) og noen arbeidsstasjoner ved bord/benker. I arealet skal det være plass til skap for oppbevaring av verktøy og lagerareal med plass til oppbevaring av elevarbeider.

Maskinrommet skal ha plass til maskiner som båndsag, sirkelsag, høvel, dreiebenk osv. Det må være nødvendig avtrekk over/til maskinene. Rommet skal ha plass til skap for nødvendig utstyr/verktøy og reol og hylleplass til lagring av materialer.

Keramikkovn Eget rom med plass til keramikkovn skal ligge i tilknytning til kunst og håndverksarealene. Det må også avses nødvendig lagerplass for tørking av elevarbeider.

Overflatebehandling Eget rom med plass til å foreta overflatebehandling. Det etableres plass til sikker oppbevaring av maling og lakk, og plass til nødvendig skap for verktøy og elevarbeid. Ved arbeidsstasjonene skal det være forskriftsmessig avtrekk.

Lagerareal må være tilgjengelig fra de ulike verkstedene. Det må tas hensyn til at tresløyd og leire kan ha behov for et "fjernlager" hvor man enkelt kan trille inn tyngre materiell som leire. Lageret bør ha enkelt tilkomst til avdelingen og kan løses gjennom sambruk med maskinrom eller verkstedet. Lagerarealet må ha enkel tilkomst utenfra.

4.3.4 Naturfag/Realfag

Naturfagundervisningen for elevene på 1. til. 4 trinn krever mindre spesialutstyr og det kan være hensiktsmessig å gjennomføre mesteparten av undervisningen i hjemmeområdet. På 5. - 10. trinn vil det være behov for et eget laboratorium tilpasset praktiske øvelser og demonstrasjoner i fysikk, kjemi, biologi og teknologi.

I naturfag etableres følgende hovedfunksjoner:

- Formidlingsfunksjon
- Forsknings- og forsøksareal
- Forberedelses- og lagerareal

Arbeid på laboratoriet skal i utgangspunktet ikke være risikofyllt. Men når elevene håndterer syrer, baser, åpne flammer og skarpe redskaper vil det oppstå situasjoner som kan være farlige. Sikkerheten må derfor ivaretas. Arealet utformes slik at det er lett å ha oversikt over hele avdelingen samtidig for å minimere muligheten for uhell. Avdelingen skal ha to separate utganger og bør ikke ligge under bakkenivå av hensynet til eventuelt arbeid med tyngre gasser. Avtrekksystemet skal være separat og ikke en del av byggets ventilasjonsanlegg.

Forberedelsesrommet skal benyttes som lager for utstyr/kjemikalier til undervisningen. Derfor skal det være plass til avtrekkskap for oppbevaring av kjemikalier, og skap- og hylleplass for lagring av utstyr. Rommet skal også tilrettelegges for de praktiske forberedelser læreren har behov for.

4.3.5 Mat og helse

Faget mat og helse skal ha et eget kjøkken. Mat og helsekjøkkenet utformes for sambruk. Kjøkkenet kan inngå som en del av produksjonen av mat til kantinen og utformes for sambruk med SFO. Ved produksjon og salg av mat skal utformingen av kjøkkenet ivareta gjeldende krav til hygiene. Kjøkkenet skal dimensjoneres for en gruppe på ca 16 elever.

Arealet til kjøkkenet skal ha følgende hovedfunksjoner:

- Arbeidsareal
- Bespisning
- Teoriareal
- Lager og støttefunksjoner

I arbeidsarealet skal det være plass til koking, anretning, baking og oppvask. I tillegg må det avsettes plass til en tavle. I spisesonen kan det også gjennomføres teoriundervisning. Spisearealet for mat og helse kan sees i sammenheng med skolens kantine og allrom.

I tillegg avsettes areal for tørrvarelager, kjølerom og vaskerom.

4.3.6 Idrettsareal

Kroppsøving på grunnskolens ulike trinn består av aktiviteter som bevegelse gjennom lek,

allsidig idrett, dans og annen fysisk aktivitet. Så langt det lar seg gjøre skal idrettsarealet tilrettelegges for flerbruk. På mange skoler vil dette være det best egnede stedet for fellessamlinger for alle på skolen og for større møter.

Skolen har behov for følgende funksjoner i kroppsøvingsarealet:

- Gymsal
- Garderober med toalett og dusj.
- Lagerplass

Gymsalens areal skal bl.a. benyttes til aktiviteter som ballspill, ulike danseaktiviteter, enkle turnaktiviteter og enkle friidrettsøvelser.

Garderober med dusj og toalett skal være separate for gutter og jenter. Dusjene skal innredes med skillevegger og det må være plass til oppheng av håndklær. Et toalett i hver garderobe skal være HCWC med egen dusj. Det må også avsettes plass til lærergarderobe med egen dusj og toalett.

Lagerplass til oppbevaring av til dels stort utstyr er nødvendig. Utformingen av rommet må ta hensyn til behovet for å lagre utstyr til ballspill som volleyball, friidrettsøvelser som høydehopp, traller til baller og gymmutter. Tilkomsten til rommet må også være planlagt for dette. Det skal være en stor dør mot idrettshallen og en stor dør ut fra lageret.

Idrettsarealet er et viktig areal for utleie til aktører i lokalsamfunnet og det bør tilrettelegges for lagerplass for disse.

4.4 Personal- og administrasjonsareal

Arealene til administrasjonen og personalet skal dekke inn de behov skolen har for kontorer, møte- og pauserom og lærerarbeidsplasser. Administrasjonen med forkontor skal være et naturlig henvendelsepunkt for besøkende til skolen.

4.4.1 Administrasjonsareal

Skolens administrasjon og ledelse skal ligge samlet og plasseres sentralt i anlegget med god tilgjengelighet for ansatte, elever og besøkende, fortrinnsvis ved hovedinngang. Skolens administrasjonsareal skal være avgrenset og kunne stenges av fra resten av skoleanlegget.

I administrasjonen skal det avsettes areal til resepsjon/forkontor med to arbeidsplasser, en i skranke og en mer skjermet for arbeid med konfidensielt materiale. Videre skal det være kontorarbeidsplasser for rektor, avdelingsledere, rådgivere (ungdomsskole) og SFO-leder (barneskole).

Kontorarbeidsplassene i administrasjonen kan plasseres i landskap eller i cellekontorer. Arbeidsplasser i landskap gir en bedre utnyttelse av arealet, og det forutsetter en tilgang på møterom av ulike størrelser i umiddelbar nærhet. Generelt bør det være møterom og stillerom tilgjengelig i administrasjonen.

Antall møterom bestemmes av skolestørrelsen. Minst ett møterom må være tilrettelagt for avvikling av konfidensielle møter ved at det tas hensyn til lydgjennomgang og innsyn. I tillegg skal det være et lite samtalerom. Rådgiverne på ungdomstrinnet har nær kontakt med elever, foresatte og andre samarbeidsinstanser, og vil ha et særskilt behov for tilgang til møterom.

I tilknytning til administrasjonen avsettes det areal til støttefunksjoner som rekvisita, kopi og arkiv.

Der administrasjonen ikke ligger i tilknytning til øvrig personalareal, bør det etableres et minikjøkken for tilrettelegging av enkel servering av kaffe/te ved møter og lignende.

4.4.2 Lærerarbeidsplasser

Arbeidsplassene til lærerne på samme trinn samles i egne lærerarbeidsrom. Arbeidsrommene bør desentraliseres slik at de ligger i nærhet av elevenes hjemmeområder. Til hver arbeidsplass skal det være tilstrekkelig oppbevaringsplass for personlig materiell. Rommet bør kunne fungere som møterom for teamet. I tillegg skal det være nærhet til andre møterom. Innenfor arealet bør det avsettes en kontorarbeidsplass for assistent/ miljøarbeider som fra tid til annen har behov for en arbeidsplass for rapportskriving mm.. Arbeidsrommet dimensjoneres med 6 kvm pr. lærerårsverk.

4.4.3 Møterom

Arealet tilrettelegges med rom av ulik størrelse. Rommene bør ligge samlet, lokaliseres sentralt og i nærheten av administrasjonen. Arealet skal ikke fungere som lunsjareal. Til dette skal personalet benytte personalrommet og kantinen.

4.4.4 Personalrom

Personalrommet skal benyttes som lunsjareal og allmøter for personalet. Rommet skal ha et enkelt kjøkken. Arealet bør lokaliseres sentralt og i nærheten av administrasjonen, personalgarderober og kantine. Personalrommet skal kunne benyttes til møteaktivitet for foreldre og andre på ettermiddags- og kveldstid.

4.4.5 Personalgarderober og toaletter

Anlegget skal ha garderobe for kvinner og menn – garderoben kan være felles. I direkte tilknytning til garderoben skal det avsettes areal til toalett og dusj med omkleddningsmulighet. Dimensjoneringen må være slik at det blir bekvemt og effektivt når mange skal benytte dusj/garderobe. I garderobene skal det være låsbare garderobeskap for alle i personalet og tørkemulighet for klær. Der det er langt til fellesgarderobe, bør det suppleres med desentraliserte garderobeløsninger til varmedresser/utesko etc. Dette kan eksempelvis gjelde for lærere og SFO-ansatte på 1.-4. trinn. Personalgarderobene skal være tilpasset rullestolbrukere.

Toalettene som ikke plasseres i garderoben, skal være desentraliserte til garderobene i hjemmeområdene. Det skal være minst et HCWC for personalet i hver etasje.

Dimensjonering av toaletter skal være i henhold til arbeidsmiljølovens krav. Der det er separate garderober, bør størrelsen på disse avspeile fordelingen av antall mannlige og kvinnelige tilsatte.

4.4.6 Skolehelsetjenesten

Hver skole har en skolehelsetjeneste rettet mot forebyggende helsearbeid. Skolehelsetjenesten vil være i aktivt og nært samarbeid med skolens personale.

Arealene til skolehelsetjenesten må ligge samlet og bestå av venterom, toalett og kontor til helsesøster/lege. Arealene bør være i sambruk med skolen – avhengig av helsepersonellens tilstedeværelse. Kontorene skal ha dagslys og god lydisolasjon.

4.5 Drift- og vedlikehold

4.5.1 Vaktmester

Kontor / kontrollrom. Rommet skal disponeres av driftspersonell/vaktmester til arbeid med kontroll og vedlikehold av bygget. I rommet skal det være plass til styringspanel for tekniske anlegg.

Verksted. Det skal være et arbeidsrom/verksted til vaktmester/ driftspersonell. Rommet skal ha plass til oppbevaring av verktøy og utstyr.

4.5.2 Renholdssentral og bøttekott

I renholdssentralen skal det være plass til moppevaskemaskin, tørkemuligheter og lager for vaskemidler og utstyr. Renholdssentralen bør plasseres i nærheten av heis. I skoleanlegget skal det være tilstrekkelig med bøttekott, med utslagsvask og plass til vasketralle, i alle etasjer.

4.5.3 Tekniske rom

Tekniske rom. Det skal settes av nødvendig areal til tekniske rom. Størrelsen er avhengig av de løsninger som blir valgt. Styring av tekniske anlegg gjøres fra kontrollrom/vaktmesterkontor.

4.5.4 Lager rom

Lager/ arkiv. Det etableres lagerareal i hjemmeområdene, til hvert av spesialrommene og i administrasjonen. Disse arealene beskrives nærmere under de ulike rommene. I tillegg skal skolen ha et fjernlager for inventar og lignende, arealet kan gjerne ligge usentralt, men tilgjengeligheten må være god. Alle lagerrom må kunne låses av. Arkiv etableres i tråd med gjeldende regelverk (Arkivloven).

Det må vurderes om det skal avsettes noe lagerkapasitet til eksterne leietakere som kulturskole, idrettslag, korps og lignende.

Det etableres lagerplass for uteleker og uteutstyr. Dette lageret bør ha tilgang fra utearealet.

Avfallsrom. Dersom det ikke benyttes nedgravde avfallskontainere, må det settes av areal for håndtering av avfall. Rommet må plasseres med tanke på enkel og effektiv avfallshåndtering.

For øvrig må bygget tilrettelegges for god bosshåndtering; eksempelvis sonevise «miljøstasjoner».